

О. Кононенко

МАНИПУЛЯЦИЯ КАК РЕГУЛЯТИВНЫЙ МЕХАНИЗМ И ФАКТОР СОЦИАЛЬНЫХ РИСКОВ

Анализируется негативное содержание манипуляции общественным сознанием, которая выступает фактором социальных рисков, и позитивное влияние, направленное на регуляцию общественных отношений.

Ключевые слова: манипуляция, манипулятивное воздействие, общественное сознание, массовое сознание, коллективное бессознательное, социум, власть.

O. Kononenko

MANIPULATION AS REGULATORY MECHANISM AND FACTOR OF SOCIAL RISKS

Negative contents of manipulation of social consciousness is analyzed, which appears a factor of social risks, and positive influence directed on regulation of social relations.

Keywords: manipulation, manipulative influence public consciousness, mass consciousness, the collective unconscious, society, power.

УДК 141.7: 930.1 (045)

М.В. Лукашенко

ПОНЯТТЯ СОЦІАЛЬНОСТІ ТА ЙОГО ТРАНСФОРМАЦІЇ

Навчально-науковий Гуманітарний інститут
Національного авіаційного університету

Анотація. В статті розглядаються концепції соціальності та здійснено спробу визначити це поняття. Окреслюються основні підходи до феномену соціальності з метою виявлення його атрибутивних якостей та можливих напрямів трансформації.

Ключові слова: соціальність, протосоціальність, спільнотність, спільнота, суспільство.

Вступ

Актуальність дефініції поняття соціальності впливає із того, що воно є одним із вузлових понять соціальної філософії. З одного боку, в філософській думці до сьогодні не існує конвенції щодо цього поняття, що повсюдно стає причиною термінологічної плутанини і непорозумінь серед дослідників. З другого боку, сучасне соціальне буття характеризується високою складністю та мінливістю, що актуалізує різноманітні дискурси соціальності, призводить до «розмивання» його системотворчого ядра. Все гостріше постає питання кризи, трансформацій, становлення мережевої соціальності, атомізації суспільства і зворотного процесу збільшення соціальної активності.

Постановка завдання

Завданням статті є аналіз та узагальнення підходів щодо феномену соціальності з метою кристалізації її як поняття.

Аналіз досліджень і публікацій

У багатьох джерелах поняття «соціальність» у використанні межує з поняттями «соціальне», «соціальні відносини», «соціальна взаємодія», «соціальний капітал», «соціальне відтворення», «соціальна інтеграція», «суспільність», «спільність», «спільнотність», «інтерсуб'єктивність», «полісуб'єктивність», «соціабельність», «соціальне самопочуття» та ін. У більшості словників гуманітарного та соціального профілю феномен «соціальність» не термінується [31]. Відкриття феномену соціальності пов'язано із новочасними трансформаціями. Використання даного терміну почалося у XIX ст., певний час було пріоритетним, але потім за частотою використання поступилося місцем терміну «соціальне».

У літературі використання даного терміну зустрічається не лише стосовно людини чи суспільства, але й до науки, розрізняючи її «внутрішню» і «зовнішню» соціальність або її мікроконтекст і макроконтекст [29], до знання, в тому числі повсякденного, та пізнавальних схем [9]. В культурсоціології розгляда-

ється вплив мистецтва на конструкції соціальності, зв'язок і автономія культури щодо соціальності [1]. В соціальній історії даний феномен ідентифікується як історичний проект [23]. Говорять про соціальність і стосовно рослин (фітосоціологія) [31] і тварин (за Ф.Тьонісом зародження соціальності починається у суспільних тварин) [8]. У соціобіології виділяють кілька стадій формування соціальної організації, які передували виникненню соціальності: передсоціальність, субсоціальність, полусоціальність, парасоціальність і квазісоціальність. В англійських джерелах частота використання даних термінів до і після 1996 року зросла більше, ніж у двічі, окрім терміну «квазісоціальність» (presocial, subsocial, semisocial, parasocial, quasisocial, eusocial) [34]. Говорять про еусоціальність людини [35]. Проте пряме зіставлення соціальності людини та тварини, і навіть людини на різних етапах її еволюційно-історичного розвитку, є неможливим, тому що викликає понятійну плутанину.

XX століття продукує широке коло різноманітних, але фрагментарних підходів до феномену соціальності, які виникають на перетині різних наук. Розкривається взаємний вплив соціальності та біопсихосоціальності людини (К.Хейлз); соціальності та культури (П.Бурдьє, Р.Уіткін, Дж.Александр, Ч.Тейлор), соціальності та сакрального (в т.ч. свята, війни за Р.Каюа та ін.); соціальності та мови й комунікації (В.Вітгенштейн, М.Бахтін, Ж.Дерріда, Н.Луман, П.Вацлавік); соціальності та соціальними знаннями, інформацією, їхнім виробництвом і розподіленою у суспільстві, владою (М.Фуко, Ж.Бодріяр, А.Бард і Я.Зодерквіст).

Основна частина

Термін «соціальність» є міждисциплінарним і частіше розглядається не як визначене поняття, а як концепт. Для її розуміння, напевно, необхідно мати не лише суто філософсько-науковий інструментарій, а й, перекладаючи Макса Вебера, «музичну чутливість» до «гармоній світу народжень», що і є, за М. Мамардашвілі, предметом філософської думки [14, с.

64], до проблематики соціальності, аби вхопити її гармонійну поліфонію на фоні примарної какофонії. Постає питання щодо визначення критеріїв, які характеризують соціальність через пошук її атрибутів. З питання про соціальність та її умови починається соціальна філософія [2, с. 294], яка сьогодні стоїть на засадах вихідної соціальності суб'єкта.

В історичній ретроспективі початком новочасних конкретно-наукових розвідок погляди на соціальність розвиваються за кількома сценаріями. Новий час характеризується початком індустріального періоду, вириванням коренів, відокремленням робочих місць від сімейної справи, домашнього господарства, що супроводжується суспільними трансформаціями й бідністю. В цей період актуалізується ідея соціальності як нової якості особистості, суспільства. Соціально-історичні процеси того часу створюють нові умови людського співжиття, зв'язків. Людина має обрати місце та докласти зусиль для інтеграції у ту чи іншу групу. Виникає дві позиції щодо організуючої системи соціальності – зовнішня (екстеріаризована) через спостереження і контроль (Жд.Бентам); і внутрішня (інтеріоризована) система морального контролю (Т.Парсонс). За О.Контом, соціальність людини «розквітає» в стабільному суспільному порядку і в її незмінній природі, яка проявляється у діяльності й почуттях (егоїстичних і альтруїстичних). Проявляється соціальність кожної конкретної людини в її ідентичності. А спільність, за словами Р.Еспозіто, мислиться як «розширена суб'єктивність»: «Спільнота є «власність», яка належить суб'єктам, що [саме] й поєднує їх [*accomuna*]: як атрибут, визначення, предикат, що кваліфікує їх як приналежних до тієї самої тотальності [*insieme*], або в якості «субстанції», що продукується їхньою спілкою. У кожному такому випадку комюніті уявляється немовби якість, що додається до їхньої природи як суб'єктів, витворюючи їх *також* у якості суб'єктів комюніті. Більше суб'єктів, суб'єктів більшої сутності, сутності, що є головнішою або ліпшою, ніж просто індивідуальна ідентичність, саме з якої остання виникає, та яку, в підсумку, вона відбиває, рефлектує» (Ibidem, p. 2) [Цит. за 4].

Та чи є соціальність сутнісною характеристикою людини, чи особистісним вільним вибором бажаного спілкування, чи властивістю, якою наділяє людину суспільство? Так, доктрини індивідуалістичного типу розглядають людину як «істоту фундаментально не-суспільну» [3]. Пошук відповідей на поставлені питання варто проводити в галузі антропологічних знань. Соціально-філософський аспект даного пошуку полягає у властивостях самого соціуму та зв'язків, які в ньому панують.

Дане завдання трансформується у питання про доречність виокремлення типів соціальності за властивостями стосунків, соціальних дистанцій, які формують люди в той чи інший час у певному суспільстві. Чи можна вживати один і той самий термін «соціальність» стосовно до формування зв'язків людиною, які Ф. Тьоніс у роботі «*Gemeinschaft und Gesellschaft*» (1887) назвав спільнотою, і до сучасних соціальних суспільних зв'язків? Це – два типи соціальної взаємодії (спільнота та суспільство), в основі яких лежать два типи вираженої в них волі: «сутнісна воля» та «виборча воля». Якщо у випадку

першої йдеться про природну цілісно-самодостатню волю, що формує «напівінстинктивні» стосунки, обумовлюється минулим і усвідомленням інстинктивно-чуттєвої органічності соціальних відносин, то «виборча воля» визначається мисленням, має цінніснаціональну дію, усвідомлений вибір у формуванні стосунків, орієнтує людину на майбутнє. Йдеться не тільки про типи соціумів, адже навіть створені союзи можуть бути спільнотного або суспільного типу, а про форми волі (уподобання, звички, пам'ять чи обмірковування, рішення й поняття), які становлять об'єднуючі зв'язки [26, с. 128]. В даному контексті соціальність є одним із типів взаємодії волі, в процесі якої відбувається або взаємодичуження («суспільність»), або «взаємозлиття» («спільнотність»), або «взаємоствердження» («соціальність») людей.

Про те, що не всі варіанти взаємодії індивідів, їхні зв'язки мають стосунок до соціальності, пишуть А. Согомонов і П. Уваров. На їх думку, виникнення соціальності, як історичного проекту, відбувалося на межі XVI – XVII ст., яку ще називають «другим осьовим часом», коли світ набув рис сучасної соціальності – соціальністю Modernity. Саме в цей час атомізоване суспільство потребує пошуку соціальних сутностей, символів, що утворюють соціальну єдність людей. Те, що багато дослідників цього феномену не обмежують її такими часовими рамками, пояснюється схильністю суспільства конструювати своє минуле за новим зразком, відповідно до набутих дискурсів, відповідно до логіки прийдешнього часу. Можливо, правими А. Согомонов та П. Уваров, коли пишуть, що якщо ж в наш час модерне суспільство завершує свій історичний цикл, то, можливо, воно вийде й з історичного проекту соціальності [23]. Про те, що це відбувається саме зараз, пише і Ж. Бодріяр. Він стверджує, що «ми переживаємо чи незабаром переживатимемо довершеність соціального» [5, с. 70]. Навпаки, можливість зникнення соціальності з'являється у диференційному зазорі між поняттями системної і соціальної інтеграції, яку об'єднують Д. Локвуд і Е.Гідденс.

У культурі соціальність пов'язана не лише зі спільними об'єднуючими дискурсами, наративами, спільним життєсвітом, а є особливим зв'язком осіб, як носіїв взаємозрозумілих смислів, що є морально-світоглядним ядром культури і ядром соціальної єдності [20]. Мистецтво ж є одночасно відображенням соціальності, соціально-історичного контексту й одним із джерел форм соціальності, виконує функцію соціальної лабораторії [28]. Р.Уїткін виділяв три ідеально-типичні конструкторії, форми соціальності: спів-дія (coaction), взаємо-дія (interaction) і всередині-дія (intra-action), кожна з яких має особливий тип соціальних відносин, що відображається у формах чутливості. Соціальність типу спів-дія характеризується виконанням обов'язків, у ній переважають тактильні відчуття; в соціальному житті: урбанізація, технічний розвиток, функціональна диференціація. Соціальність типу взаємо-дія означає більш десуб'єктивовані відносини, коли соціальні відносини будуються на взаємних очікуваннях під час переходу від традиційного до сучасного суспільства. Перехід до всередині-дії – фундаментальна трансформація, коли сам суб'єкт стає результатом певних історичних і соціа-

льних процесів. У цьому контексті для прояснення феномену соціальності аналізується тілесність, сам процес сприймання [36, цит. за Фархатдинов Н.].

В концепції П.Сорокіна соціокультурна взаємодія має три аспекти, пов'язані із визначенням і розкриттям соціальності: особистість як суб'єкт взаємодії; суспільство як сукупність індивідів, які взаємодіють; соціокультурні відношення і процеси в ньому; культура як сукупність значень, цінностей і норм, сукупність носіїв, які об'єктивують, соціалізують та розкривають ці значення. В концепції Ч. Тейлора соціальність може бути проявом втіленості людини у світ культури.

Та чи доречно говорити про «повноцінну» соціальність, коли людина має просте, як артикулював це М. Гібернау, «чуття спільноти», створює власні нарації, які є частиною колективного дискурсу певної спільноти, суспільної групи, не усвідомлюючи себе приналежним їй [4]? За узагальненнями філософів, представників різних галузей соціального знання, соціальність, як відображення обумовленості життєдіяльності особистостей і соціальних груп, може проявлятися на різних рівнях: світовідчуття, світогляду, практичних дій і взаємодій [17].

За ступенем прояву соціальності М. Мамардашвілі розрізняв протосоціальність і власне соціальність. Під протосоціальністю він розумів дещо, що вміщує в себе можливості того, якими будуть реальні форми соціальності. [14, с. 107]. Протосоціальність – це як закон законів, форма форм – не реалізована соціальність, а той процес формування соціальності, що не може не відбуватися, «в якому немає ні істини, ні омани». М.Мамардашвілі підкреслює, що соціальність як внутрішня форма свідомості не є відображенням емпіричних колективістських якостей людини і не може бути з них редукована [14, с. 45-48]. В контексті опису динаміки соціальності, виділяють первинну соціальність (спільні мова, життєвий простір, спосіб господарювання) і розвинуту соціальність, що забезпечується якістю та інтенсивністю мовних контактів, спільними цінностями, функціональністю значеневості [20, с.94]. Тип соціальності пов'язують із типом суспільства. Так, до модерному суспільству відповідає колективістський тип соціальності, модерному – індивідуалістичний, а постмодерному – плюралістичний тип [7].

Зміст та обсяг поняття соціальності залежить від того, що, на думку дослідника, є ключовим і пріоритетним серед усіх його аспектів і характеристик, складовою якої системи є сама соціальність і які включає в себе. Частина дослідників розширює поле соціальності, руйнуючи дисциплінарні матриці, включають у нього, за словами У. Уоллеса, «міжорганізмичні поведінкові сталості», будь-яку поведінку організмів, включаючи внутрішні психофізіологічні процеси [27]. Окрім цього, розширюють поле соціальності у часі, включаючи через спільнотність, не лише актуально присутніх, а через темпоральну проєкцію в минуле і в майбутнє, де створювалися і надалі будуть підтримуватися смисли, і пращурів з нащадками [20]. Інші – редукують поняття, окреслюючи конкретні критерії цієї процедури.

Якщо специфіка соціальності, за А. Согомоновим і П. Уваровим, має часові, просторові, соціальні межі, то в системі розгляду Л. Осадчої соціальність

описується як чотиривимірний феномен, що вербалізується у термінах соціум, колектив, спільнота, суспільство та має такий об'єднуючий фактор, як поле всім зрозумілих смислів. Соціальність бачиться онтологічно першоосновою, унікальною характеристикою суспільної будови, властивістю суспільства у А. Гофмана. На думку цього філософа, вона є генетичним, природним існуванням унікального явища, набутого людством в процесі розвитку. Соціальність відображає сутнісні характеристики генезису, розвитку, змін суспільного устрою в процесі соціальної історії [12]. Це властивість соціуму, що визначається як сукупність суспільних відносин даного суспільства, інтегрована в процесі спільної діяльності (взаємодії) індивідів чи груп у конкретних умовах місця та часу [18]. Або як структура зовнішня для індивідів; як така, що протистоїть індивідам (колективне начало); структура, центрована на «стягуючій» взаємодії людей [24].

Якщо соціальність розглядається як властивість людини, то вона визначається як смислотворча активність розімкнута, відкритих один на зустріч одному індивідів [19]. Або як сукупність особистісних характеристик людини, які сформувалися під дією соціальних чинників, конструюються на перетині трьох вимірів: індивідуальної соціальності (соціально значимі характеристики людини: мораль, моральність, духовність, характерологічні особливості); суспільної соціальності мікрорівня (соціальний стан, ролі, способи самореалізації людини як частини суспільства); суспільної соціальності на макрорівні (залученість до громадського життя, людина як частина соціуму) [15]. Соціальність фіксує вихідну включеність людини у соціальний світ, що конкретизується у соціальності суб'єктивного досвіду, свідомості й особистісних структур (як суспільного утворення). Соціальність є однією зі структурних апіорі життєвого світу [32]. Тобто соціальність, за рівнями її прояву, обумовлює появу об'єктивно-предметної та суб'єктивно-ціннісної позицій розгляду й формування відповідних концепцій [22].

Якщо соціальність є властивістю зв'язків між людьми, тоді вона визначається як взаємообумовленість життя людей життями один одного, процесами і результатами спільної та індивідуальної діяльності [11]. Як вид людської згуртованості, що забезпечується комунікативно, стан людської включеності у групу, світоглядна узгодженість із іншими індивідами [19]. Соціальність характеризує певну системну якість, яка є основою функціонування будь-якого суспільства. Дана категорія «відображає спільну життєдіяльність людей як взаємообумовленість і взаємозалежність цієї життєдіяльності» [17, с. 22]. Предметом розгляду є саме зв'язки між особистостями, між людиною і суспільством. Не суперечить цьому погляду й теорія Е. Гідденса, відповідно до якої розрізняється соціальна (безпосередня взаємодія обличчям до обличчя на особистісному рівні) та системна (відносини між соціальними системами, колективними утвореннями) інтеграція [16]. Ставити смисловий акцент на зв'язках властиво для системного напрямку, синергетики. Так, «зв'язок» може бути жорстким або гнучким, постійним або тимчасовим, зв'язок як взаємообумовленість еле-

ментів, продукування, перетворення, будівництва, функціонування, розвиток, управління та ін. Саме зв'язки обумовлюють структуру і функції системи. Спроба упорядкування груп зв'язків породжує феномен поліструктурності системи, описує вертикальність і горизонтальність її зв'язків.

Соціальність може визначатися і поєднанням двох факторів, тоді це є «пакетним» поняттям, одна з інтерпретацій якого відображає взаємообумовленість індивідуального («атомарного», «ядерного») буття людей, з одного боку, та надіндивідуальних структур соціальної статистики і соціальної динаміки – з другого. Це як нерозривна єдність фрагментарних одиниць людського буття і колективних форм їх існування [24]. Соціальність розглядається і як системи сталих суспільних відносин і форм спілкування. Перші визначають типи суспільств, які є досить сталими, мають визначений безособовий характер (види соціальності). Другі – мінливі й непостійні, особистісні, виникають у комунікації, формуються самими суб'єктами, залежать від їхньої волі та бажання (типи соціальності) [30]. Щодо видів соціальності, то за напрямками її змін, що розглядаються в системі «удосконалення – деградація» суспільних відносин, то виокремлюють прогресуючу, відновлюючу та деградуєру соціальність [17, с. 25].

Інше поєднання соціального та індивідуального факторів дозволяє визначити соціальність як полісуб'єктність або полііндивідність, що виробляється як синтез взаємодії сингулярних індивідів. У такому контексті ідентичність виступає в якості матриці соціальності, що обумовлює розмірність і спосіб взаємодії з Іншим в різних типах суспільства. Типи соціальності визначаються на основі форм ідентичності, форм співвідношення себе з іншими, що переважають в тому чи іншому суспільстві, відносинами в рамках буття-разом [25]. Сучасне розуміння полісуб'єктивності базується на онтологічному вимірі суб'єкту, який постійно присвоює образи самому собі, що визначаються соціальним характером [21].

Плідний аспект розгляду взаємовпливу внутрішнього і зовнішнього щодо соціальності описує Б. Латур. На його думку, категорії внутрішнього та зовнішнього аморфні та хиткі. Перестановки, які між ними відбуваються, руйнують дихотомію внутрішнього / зовнішнього, коректують кожний діючий елемент (актор) та описані в термінах «перенос», «коректування», «переклад», «метафора» [13, С.13]. Внутрішній і зовнішній світ у місцях досліджень можуть перетворюватися один на одне. Цей метафоричний зсув, що полягає у послідовності коректування і змін масштабу є джерелом інновацій. Розв'язання проблеми на мікрорівні, відповідно викличе її розв'язання на макрорівні.

Соціальність на мікрорівні являє собою неперервність сукупності індивідуальних повсякденних практик [16, с. 82]. На макрорівні вона відображається у дискурсах соціальності як структура, центрована на «стягуючій» взаємодії людей, груп, інституцій. Саме історичне виникнення соціальності пов'язано із появою соціального дискурсу і розвитком абстрактного соціального мислення, яке узгоджує бачення світу (соціальне теоретизування) та творення світу (досвід повсякденності) [23, с. 211].

Опис соціальності пов'язаний із дискурсами оцінки соціального стану людини. Зникнення дискурсу класової оцінки, на якому наголошує Є. Бистрицький [4] змінюється груповою, колективною, національною, що свідчить про трансформацію якості соціальності, її системотворчого ядра, навколо якого формуються силові поля соціальності. Свідченням зміни соціальності є зміни ідентичності в її соціальному та інтенціональному вимірах, яка є внутрішнім особистісним відображенням макрорівня соціальності, або її мікрорівнем. Це знак приналежності людини до спільноти, усвідомлення свого місця й ролі в ній, ціннісних орієнтацій як власних так і соціальних. Основними системними компонентами соціальності є емоційно-ціннісна, предметно-діяльністьна та інституціональна, які впливають одна на одну, забезпечуючи збереження сформованої соціальності та її трансформації [17, с. 25].

Щодо порівняння спільнотності та соціальності, дані поняття розглядаються як суміжні. Говорячи про соціальність оперують поняттям «спільнотність» із його широким колом референтів, як із теперішнього, так і з минулого, зберігаючи набуток, традиції, уможливаючи продовження сучасності [20]. Якщо у первісних народів існувала «містична цілісність клану» не лише тут і тепер, а й поза часом і простором, складна цілісність соціальної тканини з власними порядками, що підтримувалися системою табу, то у суспільстві його зв'язність забезпечує закони та інші інтегруючі чинники. Міфи, сакральний простір (свята, карнавали, містерії, ігри і навіть війна) мають функціональну подібність і сприяють єднанню групи, появи спільноти [10]. Функція, яку виконує соціальність, полягає у збереженні соціальної тканини при зниженні інтенсивності зв'язків, які визначаються як спільнотність і властиві для спільнот, що мають інтегруючі символи єдності, як то «братерство», «спорідненість», «земляцтво» та їх символічну репрезентацію у вигляді символів, знаків, понять єдиного життєвого світу [33]. Потреба в даній функції соціальності виникає в період Нового часу, так би мовити, за першою хвилею глобалізації і загострюється сьогодні – за часів глобалізованого світу. У XIX ст. виникає ідея суспільності, що відображала продовження модернізації суспільно-політичного дискурсу, виявляючи суспільство як автономний суверенний вимір людського буття, як суб'єкт історичного процесу і підтверджувала включеність людини у мережу соціальних зв'язків, сутнісно-необхідних для людського буття [6].

Висновки

Повсюдне використання терміну «соціальність» у філософії та соціально-гуманітарних науках, плюралізм підходів щодо визначення цього поняття свідчить про «відкритість» і актуальність цієї проблеми. Серед розглянутих нами підходів відмітимо такі: 1) розуміння соціальності, як властивості, якості суспільства, що регулює взаємозв'язки між людьми; 2) тлумачення соціальності, як властивості особистостей, що формується у процесі соціалізації; 3) осмислення соціальності, як властивості, якості зв'язків між людьми. Відмітимо, що діапазон реалізації, розвитку і функціонування соціальності визначається континуумом між крайнім індивідуалізмом і відчуттям спільності, колективізму, приналежності до певної групи.

Зібравши визначені атрибутивні якості соціальності, здійснивши філософський аналіз даного поняття, враховуючи історичну динаміку змін соціальності та сучасні виклики, за основу у нашому подальшому дослідженні ми візьмемо таке визначення соціальності: це є детерміновані суспільством властивості соціальних зв'язків, що стягує на собі особистість, наповнюючи їх індивідуальним досвідом у певному культурно-історичному контексті.

Список літератури

1. Александер Дж., Смит Ф. Сильная программа в культуросоциологии // Социологическое обозрение. Т.9. №2. С. 11-30
2. Аронсон О. Неуместное бытие // Мамардашвили М. Вильнюсские лекции по социальной философии: (Опыт физической метафизики). – СПб.: Азбука, Азбука-Аттикус, 2012. – 320 с. – С. 291-302
3. Бону А. Contra Liberalism / режим доступу: <http://www.sorokinfond.ru/index.php?id=875>
4. Бистрицький Є. Ідентичність, спільнота і методологія визнання // Визначальні виміри сучасного філософсько-антропологічного знання. Під ред. Є. І. Андроса. «Стилос». – К., 2013. Режим доступу: <http://www.bystriytsky.org/ident13.htm>
5. Бодрияр Ж. Фатальні стратегії / Переклад з франц. Л. Коновича. – Львів: Кальварія, 2011. – 192 с.
6. Волковський В.П. Становлення ідеї суспільності у філософській думці України XIX століття. – автореф. канд. філософський наук. – К., 2015. – С.20
7. Гречко П.К., Курмелева Е.М. Социальное: истоки, структурные профили, современные вызовы. – М.: РОСС-ПЭН, 2009. – 439 с.
8. Добренков В.И., Кравченко А.И. История зарубежной социологии. – М.: ИНФРА-М, 2004. – 592 с.
9. Знание в связях социальности / Под ред. Т.Х. Керимова. – Екатеринбург: УрГУ, 2003. – 231 с.
10. Каюа Р. Людина та сакральне. Пер. з фр. Усик А.В. – К.: «Ваклер», 2003. – 256 с.
11. Кемеров В.Е./ режим доступу http://mirslovarei.com/content_fil/obshhestvo-socialnoe-socialnost-5504.html#ixzz2nXpigrf5
12. Кошелев А.В. Эволюция представлений о социальном – важное условие уточнение предмета социологии // Социологические исследования, № 8, 2009, С. 134-139
13. Латур Б. Дайте мне лабораторию и я переверну мир // Логос 5-6 (35), 2002. – 1-32
14. Мамардашвили М. Вильнюсские лекции по социальной философии: (Опыт физической метафизики). – СПб.: Азбука, Азбука-Аттикус, 2012. – 320 с.
15. Медведєва Н.С. Проблема співвідношення тілесності і соціальності в людині і суспільстві / автореф. дис. к.ф.н. 09.00.03. – К.: 2005
16. Мосьондз М.В. Практики соціальної інтеграції сучасної молоді в українському суспільстві: монографія / М.В. Мосьондз; М-во освіти і науки України; Нац. гірн. ун-т. – Д.: НГУ, 2014. – 140 с.
17. Никитина В.В. Развитие социальности: поиск критериев видовой многообразия // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства, 2002. – 621 с., С. 22-26

18. Овчинников В.И. Глоссарий по биосоциологии: Учебно-методическое пособие. – Ростов-на-Дону: ЮФУ, 2008. – 33 с.
19. Осадча Л.В. Соціальна комунікація як об'єкт філософського аналізу / автореф. дис. к.ф.н. – К.: 2010
20. Осадча Л.В. Соціальність як результат колективної смислотворчості // Вісник Київського національного університету ім. Т.Шевченка. – К., 2008 №89-90, С. 90-94
21. Палагута В.І. Феномен самоідентифікації соціального суб'єкту в дискурсивних просторах // автореф. дис. д.ф.н., Дніпропетровськ, 2010
22. Попова И.М. «Социальное» («социальность») как базовая категория социологии // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Зб. наук. пр. – Харків: Видавн. центр ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2001. – С. 24-29
23. Согионов А.Ю., Уваров П.Ю. Открытие социального (парадокс XVI века) // Одиссей. Человек в истории. 2001.- М.: Наука, 2001. – С. 199-215
24. Социология: Энциклопедия / Сост. А.А. Грицанов, В.Л. Абушенко, Г.М. Евелькин, Г.Н. Соколова, О.В. Терещенко. – Мн.: Книжный Дом, 2003. – 1312 с.
25. Сусоев М.В. Социально-философский смысл и исторические типы идентичности: дис. ...к.ф.н.: Екатеринбург, 2005. – 166 с.
26. Тьоніс Ф. Спільнота та суспільство / Пер. з нім. Н.Комарова, О.Погорілий – К.: Дух і Літера, 2005. – 262 с.
27. Уоллес У. О дисциплинарной матрице в социологии // Филос. и социол. мысль. – 1994. – №1-2 Цит. за Грицай Е.В., Заблоцкий В.П. Социология как «идеология факта» // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Зб. наук. пр.- Харків: Видавн. центр ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2002. – С. 102-107
28. Фархатдинов Н. Автономия живописи: от поля художественного производства к раме картины // Социологическое обозрение. Т. 9. №2.2010, С. 55-74
29. Філософія і методологія науки / А.И. Зеленков и др.; под ред. А.И. Зеленкова. 2-е изд., доп., испр. – Минск: ГИУСТ, 2011. – 479
30. Фролов И. Введение в философию // режим доступа: <http://eurasialand.ru/txt/frolov2/menu.htm>
31. Шмерлина И.А. Социальность и проблема смысла: к выработке междисциплинарного понятия // http://www.isras.ru/index.php?page_id=538&id=184 Эпистемология и философия науки. 2009. Т. XXI. № 3. С. 137-151
32. Щербак С.І. Інтерсуб'єктивність і соціальність / автореф. дис. к.ф.н. – К., 2004
33. Яворский Д.Р. Понятие природы в философии Николая Кузанского: опыт социально-символической интерпретации // VERBUM: Наследие Николая Кузанского и традиции европейского философствования: Альманах / Под. Ред. О.Э. Душина. – СПб.: Изд-во С.-Петербургского ун-ва, 2007, С.
34. James T. Costa & Terrence D. Fitzgerald 2005 Social terminology revisited: Where are we ten years later? Ann. Zool. Fennici 42:559-564
35. Kevin R. Foster & Francis L.W. Ratnieks. 2005. A new eusocial vertebrate? TRENDS in Ecology and Evolution 20(7):363-364
36. Witkin R. W. Art and Social Structure. Cambridge: Polity Press, 1995 Цит. за Фархатдинов Н.

М. Лукашенко

ПОНЯТИЕ СОЦИАЛЬНОСТИ И ЕГО ТРАНСФОРМАЦИИ

Статья посвящена рассмотрению феномена социальности. Описаны подходы к определению этого узлового понятия социальной философии. Критерием выделения групп дефиниций есть системообразующие факторы социальности, которых выявлено три: свойство общества, которое регулирует связи между людьми; свойство личности, которое определяет включенность в социальные связи и свойство самых этих связей. Рассмотрена история трансформации понятия социальность, его атрибутивных качеств. Определены семантические различия с понятиями, близкими по значению.

Ключевые слова: социальность, протосоциальность, спільнотність, сообщество, общество.

M. Lukashenko

THE NOTION OF SOCIALITY AND ITS TRANSFORMATIONS

This article is dedicated to the consideration of such phenomenon as sociality. The approaches for the definition of this central notion in social philosophy are described. The criterion for singling out some groups of definitions is the presence of system forming factors of sociality. There are three of them: the property of society that regulates relationships between people; the property of personality that determines the involvement in social links and the features of those links. The history of transformation of the notion "sociality" and its attributive qualities are investigated. The semantic differences with notions close by their meaning are identified.

Keywords: sociality, proto-sociality, fellowship, community, society.